

La intervenció sobre l'espai públic: Regeneració Urbana Integrada

Un model d'anàlisi aplicat al cas del Mercat de Montserrat
(Les Roquetes)

CONTINGUT

Resum estructurat	4
El projecte	8
Temàtica de la investigació.....	8
Problemàtica de la investigació	8
Pregunta inicial	9
Objectius	9
Metodologia.....	10
1. La regeneració Urbana Integrada	12
1.1 El concepte.....	13
1.2 La regeneració urbana integrada i altres conceptes del camp de les intervencions urbanes	17
1.3 Les dimensions de la regeneració urbana integrada	21
1.4 La regeneració urbana integrada a la pràctica	23
La dimensió política de la regeneració urbana integrada.....	25
1.3.1 El concepte de regeneració urbana integrada en les institucions.....	26
Consideracions.....	33
2. L'Espai Públic.....	34
2.1 L'espai públic: concepte imprescindible per a la ciutat. Definició.....	34
2.1.1 La definició jurídica de l'espai públic	36
2.2 Espai públic i ciutat	38
2.3 La importància de l'espai públic per als processos de regeneració.....	44
3. La producció de l'espai públic.....	46
3.1 El Model Barcelona	46
3.2 La Llei de Barris	49
Consideracions.....	56

4.	La intervenció sobre la dimensió física	57
4.1	Els rols de la intervenció	58
4.2	El procés de disseny de l'espai públic	59
4.3	Aspectes clau del disseny.....	61
4.4	Dimensions del disseny de l'espai públic: elements a tenir en consideració per a l'elaboració dels descriptors.	62
4.4.1	La percepció	62
4.4.2	La configuració morfològica de l'espai	65
4.4.2.1	<i>La configuració de la trama urbana</i>	65
4.4.2.2	<i>El paisatge</i>	69
4.4.3	Aspectes cognitius	75
4.4.3.1	<i>Estètica i funcionalitat</i>	75
4.4.3.2	<i>Qualitat</i>	77
4.4.3.3	<i>Ubicació i escala</i>	78
4.4.3.5	<i>Apropiació dels espais</i>	79
4.4.3.6	<i>Usos de l'espai</i>	81
4.4.3.7	<i>Seguretat</i>	83
4.4.3.8	<i>Sostenibilitat</i>	83
	Consideracions.....	85
5.	Els descriptors.....	87
6.	Anàlisi.....	90
6.1	El context: la perifèria.....	90
6.2	Nou Barris	92
6.3	El Barri: Les Roquetes	94
7.	Anàlisi: El Mercat de Montserrat.....	99
7.1	El traçat urbà.....	99
7.2	El paisatge	110
7.2.1	Perspectives visuals	110
7.2.2	El plànol vertical i el plànol de l'aire	115
7.2.3	El plànol horitzontal	124

7.3	Zones i usos.....	129
7.3.1	ZONA 1	130
7.3.2	ZONA 2	142
7.3.3	ZONA 3	152
7.4	El cas del Mercat de Montserrat: Anàlisi dels conceptes	162
8.	Consideracions finals	169
8.1	Continguts: Tornant al concepte de Regeneració Urbana Integrada	169
8.2	metodologia: mesurant la Regeneració Urbana Integrada	171
8.3	Línies obertes: què ens queda per aconseguir un model d'anàlisi complet respecte al concepte de regeneració urbana integrada?.....	172
	Referències per a les imatges	174
	Bibliografia	176
	Índex	182

RESUM ESTRUCTURAT

En aquest treball presentem una proposta d'anàlisi per a les intervencions urbanes basant-nos en la idea de regeneració urbana integrada. Concretament, fem referència a com els aspectes formals i estètics dels espais conformen una realitat que transcendeix la dimensió d'allò més purament material, que abasta altres dimensions com la socioeconòmica o la simbòlica.

En aquest sentit, la intenció del present projecte no és altra que aportar una justificació més de la necessitat d'integrar diferents estratègies, perspectives i dimensions en les operacions de tractament de l'espai públic.

Aquest últim concepte (espai públic) es pren aleshores com a àmbit d'actuació i estudi per al disseny urbà, procés a través del qual és possible implementar millores en aquelles zones que pateixen dèficits o problemàtiques derivades dels efectes de la segregació urbana.

Concretament, parlarem del cas del Mercat de Montserrat, en el barri de Les Roquetes, que ens servirà per exemplificar d'una manera més pràctica i visual el desenvolupament teòric que realitzarem en primer lloc. D'aquesta forma, proposarem un model d'anàlisi per als espais públics. Aquest cas es troba sota el marc establert per la Llei de Barris, una proposta legislativa dirigida a atallar els problemes més greus de les zones urbanes amb dificultats, i garantir la dignitat i qualitat dels espais que veuen en detriment les seves potencialitats pels efectes de la segregació urbana.

Aquesta proposta és el desenvolupament teòric i la reflexió al voltant de tots aquells conceptes i idees impartits en el Màster de Disseny Urbà: Art, ciutat i societat. Pretén ser un recull de tot allò après per l'autora en aquest curs, i la demostració pràctica de la necessitat i conveniència d'integrar, en el procés del disseny, diverses perspectives i propostes teòriques. També de com la

integració de les múltiples dimensions que travessen la realitat urbana quotidiana és necessària per tal d'assolir una vertadera comprensió del nostre objecte de treball, i per tant unes propostes el més acurades possible a les necessitats i requeriments de cada cas i cada territori.

Resumen

En este trabajo presentamos una propuesta de análisis para las intervenciones urbanas basándonos en la idea de regeneración urbana integrada. Concretamente, hacemos referencia a cómo los aspectos formales y estéticos de los espacios conforman una realidad que trasciende la dimensión de aquello más puramente material, que abarca otras dimensiones como la socioeconómica o la simbólica.

En este sentido, la intención del presente proyecto no es otra que aportar una justificación más de la necesidad de integrar diferentes estrategias, perspectivas i dimensiones en las operaciones de tratamiento del espacio público.

Este último concepto (espacio público) se toma como ámbito de actuación y estudio para el diseño urbano, proceso a través del cual es posible implementar mejoras en aquellas zonas que sufren déficits o problemáticas derivadas de los efectos de la segregación urbana.

Concretamente, hablaremos del caso del *Mercat de Montserrat*, en el barrio de *Les Roquetes*, que nos servirá para ejemplificar de una manera más práctica y visual el desarrollo teórico que realizaremos en primer lugar. De esta forma, propondremos un modelo de análisis para los espacios públicos. Este caso se encuentra bajo el marco establecido por la *Llei de Barris*, una propuesta legislativa dirigida a atajar los problemas más graves de las zonas urbanas con dificultades y garantizar la dignidad y la calidad de los espacios que ven en detrimento sus potencialidades por los efectos de la segregación urbana.

Esta propuesta es el desarrollo teórico y la reflexión sobre todos aquellos conceptos e ideas impartidas en el Máster de Diseño Urbano: Arte, ciudad y

sociedad. Pretende ser una recopilación de todo aquello prendido por la autora en este curso, y la demostración práctica de la necesidad y conveniencia de integrar, en el proceso del diseño, diversas perspectivas y propuestas teóricas. También de como la integración de las múltiples dimensiones que atraviesan la realidad urbana cotidiana es necesaria para alcanzar una verdadera comprensión de nuestro objeto de trabajo, y por tanto unas propuestas lo más ajustadas posible a las necesidades y requerimientos de cada caso y cada territorio.

Abstract

In this paper we present a proposal for analysis for urban interventions based on the idea of integrated urban regeneration. Specifically, we refer to how the formal and aesthetic aspects of spaces make up a reality that transcends the dimension of the more purely material, which encompasses other dimensions such as socioeconomic or symbolic.

In this sense, the intention of this project is to provide another justification for the need to integrate different strategies, perspectives and dimensions in the operations of public space treatment.

This last concept (public space) is taken as a field of action and study for urban design, a process through which it is possible to implement improvements in those areas that suffer from deficits or problems derived from the effects of urban segregation.

Specifically, we will discuss the case of the *Mercat de Montserrat*, in the *Les Roquetes* neighborhood, which will serve to illustrate in a more practical and visual way the theoretical development that we will carry out in the first place. In this way, we will propose an analysis model for public spaces. This case is under the framework established by the *Llei de Barris*, a legislative proposal aimed at addressing the most serious problems in urban areas with

difficulties and ensuring the dignity and quality of spaces that are detrimental to their potential due to the effects of urban segregation.

This proposal is the theoretical development and reflection on all those concepts and ideas taught in the Master of Urban Design: Art, city and society. It aims to be a compilation of everything that the author has set in this course, and the practical demonstration of the need and convenience of integrating, in the design process, different perspectives and theoretical proposals. Also how the integration of the multiple dimensions that cross the daily urban reality is necessary to reach a true understanding of our work object, and therefore some proposals as adjusted as possible to the needs and requirements of each case and each territory.

TEMÀTICA DE LA INVESTIGACIÓ

En aquest projecte es planteja una eina metodològica per estudiar els espais d'acord a la perspectiva de la regeneració urbana integrada i també per dissenyar-los. Es pretén demostrar la necessitat de prendre una perspectiva integral en el moment de projectar intervencions sobre l'espai públic, donada la naturalesa del mateix. Aquesta perspectiva integral té una sèrie d'implicacions per al disseny urbà, que pretenem exposar conceptualment però també de manera pràctica a través de l'anàlisi d'un cas pertanyent a la Llei de Barris, com a proposta de regeneració urbana integrada.

PROBLEMÀTICA DE LA INVESTIGACIÓ

El que exerceix com a motivació per a aquesta tasca no és res més que la manca de concreció sobre el concepte de regeneració urbana integrada i les seves implicacions per a les intervencions sobre els espais públics. Quan un projecte de sociòloga amb interès per la ciutat com a nucli d'intercanvis i creació de les xarxes i estructures socials; s'enfronta al problema de la segregació urbana, s'interessa per aquelles solucions que inclouen diferents perspectives d'estudi (inclosa la sociològica). En aquesta categoria, com veurem després, s'inclou la regeneració urbana integrada. Si una acudeix aleshores a la bibliografia acadèmica, es troba amb una ingent massa d'informació, estructurada segons els criteris de cada autor, però sense una acotació clara dels termes i de les implicacions dels mateixos.

Aleshores, amb voluntat de posar ordre en aquest confús esquema d'informacions, es pretén en aquest treball oferir una aproximació teòrica simplificada, que ens serveixi per establir alguns criteris d'anàlisi i que ens ajude a comprendre les solucions plantejades als efectes de la segregació urbana. Si bé açò ens serveix per entendre millor els processos de intervenció urbana integrada, l'anàlisi del cas del Mercat de Montserrat en el barri de Roquetes ens serveix també per exemplificar la teoria i per repensar els modes d'intervenció implementats en el passat (estudiant els seus resultats); amb l'objectiu de millorar cada vegada més les respostes donades a les problemàtiques i aproximar-se a la solució més completa i adequada.

PREGUNTA INICIAL

Quins son els elements a tenir en consideració en el projecte de regeneració urbana integrada quan parlem de la intervenció sobre la dimensió física o material?

OBJECTIUS

Generals:

- ❖ Esbrinar quins son els elements observables en la dimensió física d'una proposta de regeneració urbana integrada
- ❖ Generar un model d'anàlisi vàlid per mesurar la integralitat de les intervencions sobre l'espai públic

ESPECÍFICS:

- ❖ Establir els descriptors bàsics que mesuren la integralitat de les intervencions en la dimensió física.

- ❖ Ordenar les idees al voltant dels conceptes de regeneració urbana integrada i espai públic.
- ❖ Exposar els criteris a tindre en consideració en el disseny de l'espai públic.
- ❖ Establir les bases conceptuals i teòriques per a una investigació posterior que desenvolupe un model d'anàlisi de les intervencions sobre l'espai públic d'acord als criteris de la integralitat.

METODOLOGIA

En primer lloc s'elabora un marc teòric bàsic a partir de la literatura acadèmica, on s'acota el concepte d' integralitat de les intervencions de regeneració urbana, al voltant del qual s'estructura la resta del treball. En aquest mateix marc teòric s'acota també el concepte d'espai públic. També es fa ús de la recerca en forma de revisió bibliogràfica per tal d'acotar els conceptes a través dels quals presentarem els descriptors que posteriorment aplicarem sobre la dimensió física dels espais seleccionats. Altra de les eines metodològiques que emmarquen el nostre cas d'estudi és la línia temporal, que utilitzem per entendre el context històric de l'àrea estudiada.

Parlem de descriptors i no d'indicadors ja que no farem un estudi quantitatiu, sinó més bé un qualitatiu basat en l'observació directa del paisatge i de la morfologia urbana.

Aquests descriptors per mesurar els conceptes els explicarem a través de l'elaboració d'una sèrie de quadres explicatius en els que passarem dels conceptes teòrics a els elements observables en la realitat.

Amb aquest model de quadre pretenem establir la relació entre els conceptes i els descriptors que ens ajudaràn a explicar com aquests es fan patents en la realitat. Classificats en funció de tres àmbits d'anàlisi (traçat urbà, paisatge i usos de l'espai) els descriptors s'asocien amb una sèrie d'elements d'anàlisi, que son aquells que podem observar en la realitat i a través dels quals ens fem una idea de com els conceptes afecten als espais. Seguidament tornarem als conceptes a través d'un anàlisi. Amb aquest format es pretén fer una aportació

esclaridora de tot allò (o almenys allò més important) a tenir en consideració quan parlem de el disseny i la intervenció sobre l'espai públic.

IMATGE 1: MODEL DE FITXA

Una vegada establerts els descriptors es procedeix a un anàlisi a través de diferents formes visuals. Resulta especialment útil l' utilització de plànols, fotografies i dibuixos, que a través de la seva realització i anàlisi serveixen no sols per estudiar la configuració del traçat urbà i les particularitats dels espais intervinguts; també ens ajuden a entendre la relació d'aquests amb la resta de dimensions que componen la realitat dels espais públics urbans i de les diferents àrees de la ciutat. Els recursos per a aquest anàlisi visual ens els proporcionen les diferents eines sostingudes per entitats com l'Institut Català del Sòl i l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

---

1. LA REGENERACIÓ URBANA INTEGRADA

La regeneració urbana com a mecanisme d'intervenció sobre el teixit urbà esdevé un terme d'actualitat en el context urbanístic internacional, donada la necessitat d'intervenció rere les conseqüències del "desmoronamiento" (Gómez, Cabarga-Varona i Nogués, 2014) del model de ciutat compacta front al desenvolupament urbà extensiu. Aquesta és definida per Roberts com:

"a comprehensive and integrated vision and action which leads to the resolution of urban problems and which seeks to bring about a lasting improvement in the economic, physical, social and environmental condition of an area that has been subject to change".(Roberts 2000:15)

El terme *regeneració urbana* s'acompanya moltes vegades de l'accepció *integral*, el que implica un augment de les implicacions del concepte al voltant del qual s'estructura el present treball, la *regeneració urbana integrada*. Com veiem en el paràgraf anterior i al llarg d'aquest apartat, existeixen algunes definicions més o menys acotades del concepte de regeneració urbana, però quan aquesta esdevé *integrada* augmenta la complexitat de les definicions. Davant aquest panorama sols queda tractar d'apropar-nos al concepte a través del compendi de diferents caracteritzacions donades des de multitud d'àmbits.

Amb l'objectiu anterior es proposa en aquest apartat la següent estructura. En primer lloc justificarem la necessitat de processos i intervencions guiades pel concepte de *regeneració urbana integral* i a continuació fem referència a aquells altres termes i idees amb els que es sol identificar, de vegades de forma errònia, el concepte que dona nom a aquest capítol del treball.

Es realitza seguidament un apropament teòric al concepte a través de les accepcions més tradicionals del terme i a les dimensions que s'afegeixen al contingut una vegada es pren en consideració la inevitable complexitat dels

entorns urbans i en especial de l'espai públic, àmbit que ens ocupa en aquest treball. És convenient acotar la realitat del concepte una vegada és aplicat a les intervencions urbanes, parlarem de la diversitat de les problemàtiques i de les respostes que es donen en forma de models de gestió. Hem de fer referència en aquest punta la dimensió política del concepte, ja que les intervencions sobre l'espai urbà son competència dels diferents nivells de l'Administració Pública, tot i que no deixarem de banda el paper de la resta d'actors, en especial del sector privat¹. De la mateixa manera, també resulta interessant apuntar la trajectòria de la regeneració urbana integrada en l'agenda política per tal d'entendre l'evolució de les definicions de la mateixa. Per finalitzar amb aquest capítol exposarem algunes de les conclusions extretes i que convé tindre presents al llarg de tot el desenvolupament del treball.

1.1 EL CONCEPTE

La *regeneració urbana integrada* és un terme polisèmic amb múltiples definicions donades des dels diferents àmbits, acadèmics, polítics, tècnics; que fan ús del mateix. Per la seva banda, Nel·lo (2009) la planteja com a una eina de resposta davant la segregació urbana, com veurem a continuació; mentre que Castrillo, Matesanz, Sánchez i Sevilla (2014) prenen en consideració la perspectiva donada des de les institucions, que tractarem més endavant:

“La ‘regeneración urbana’ se plantea hoy desde las instituciones como una vía para la recuperación económica que además garantiza un modelo basado en la sostenibilidad y en la integración de los aspectos sociales, económicos y ambientales” (Castrillo et. al., 2014:129)

---

¹En aquest el sector privat juga un paper clau en les operacions urbanes, principalment per la seva capacitat de treure rendiment de les plusvàlues urbanístiques i per la tasca realitzada en pro de la privatització i la mercantilització dels espais urbans, especialment els espais públics.

Les intervencions plantejades en aquest tipus de processos esdevenen un mecanisme de resposta front a les problemàtiques d'alguns territoris urbans, les quals son conseqüència directa de la segregació urbana. Aquesta es dona, segons Nel-lo (2009:2) a partir de la segregació espacial dels territoris, fent patent la importància de la dimensió física (referida als aspectes formals de l'espai) per als processos de regeneració urbana. Aquesta dimensió és sobre la que construïm el present projecte, tot i que els efectes de la segregació urbana transcendeixen els aspectes físics i també afecten a altres dimensions, com la social o l'econòmica, en forma de desigualtats entre diferents segments de la població en funció del lloc que ocupen en l'escala territorial de poder, que es fa patent mitjançant el joc de l'oferta i la demanda de la vivenda i de les rendes del sòl (Nel-lo 2009:2). Tot i que pot semblar que les problemàtiques i deficiències de determinats territoris son conseqüència directa de la segregació espacial, seria un error important considerar com a unidireccional i unicausal aquesta relació. Els diferents aspectes que influeixen sobre la posició dels territoris en l'escala de poder no es relacionen entre ells de manera lineal i unidireccional, sinó que devem imaginar les diferents dimensions com a parts d'un mateix conjunt, les quals es relacionen de forma dialèctica entre elles, condicionant-se mútuament. Per tant, independentment de l'origen de la problemàtica o problemàtiques sobre les que intervenir (més bé la dimensió en la que ubiquem un determinat problema a efectes de simplificació cognitiva del mateix), els plantejaments de la *regeneració urbana integrada* s'han d'elaborar en base a la multidimensionalitat de la realitat de les problemàtiques dels espais, a través de l'estudi de les diferents dimensions des de diverses disciplines [Brandão (2006), en Remesar (2012:5)], per tal de pal·liar els efectes de la segregació urbana, assolint un espai més "habitable, propici i atractiu per al conjunt dels habitants" (Nel-lo 2009:13). Tot i això, en el moment en que parlem dels objectius dels projectes de regeneració urbana integrada no hem d'oblidar la interrelació entre ells, encara que no es tracta d'una relació lineal, una jerarquia. (Bovaird,, 1997) La realitat sobre la que tracten d'intervenir aquests projectes, tampoc és lineal, pel que tots els

objectius son abordats de manera simultània i a través de les diferents dimensions.

No obstant, en aquest treball plantejem la necessitat de prendre les implicacions del concepte de *regeneració urbana integrada*, com una mena de posicionament epistemològic davant la complexitat que trobem quan tractem d'entendre la ciutat i intervenir sobre ella, especialment quan es tracta de l'espai públic. En aquest sentit, és convingent, prendre consciència de la necessitat de que aquest posicionament, multidimensional (en la mesura en la que la realitat urbana contempla problemàtiques que afecten diverses dimensions de la mateixa) i multidisciplinar (en el sentit de que les respostes a les problemàtiques es donen des de diferents àmbits d'estudi); al que acabem de fer referència ha d'implementar-se a totes les etapes que conformen, almenys en la teoria, un procés de regeneració urbana. Parlem de que no sols han d'estar presents en el moment de planificar i implementar les "actuacions"², com a resposta a les problemàtiques detectades. També deurien trobar-se en les etapes prèvies i posteriors a aquest moment, és a dir els "processos", de manera que, a banda dels procediments de planejament de les "accions", l'estudi previ del territori i l'avaluació posterior dels resultats assolits han d'estar imbuïts d'aquesta actitud epistemològica. La integralitat de un procés de regeneració sobre els territoris urbans no sols implica aleshores la inclusió de diferents dimensions i perspectives en el projecte de intervenció, sinó que aquestes s'han de tindre presents sempre que ens apropem a la ciutat com a objecte de investigació o de intervenció. La integralitat en un procés de regeneració urbana implica considerar que la realitat urbana necessita d'una aproximació des de diferents disciplines però tenint en compte que la realitat que pretén revertir aquest procés és multidimensional en les seves problemàtiques (tant en l'aparició com en els efectes) i que per tant el procés de regeneració serà multidimensional en les seves intervencions (solucions). Si bé existeix, com apuntaven abans una gran

---

² "Así en las 'intervenciones', término general, distinguimos entre 'acciones' y 'procesos': las primeras se refieren a la ejecución material de la intervención, y se identifican con lo que en la normativa urbanística se ha denominado con frecuencia como 'obras'; los 'procesos' aluden a los procedimientos o metodologías para llegar a las 'acciones' que engloban y articulan" (Moya i Díez 2012:114)

varietat de acotacions teòriques per al concepte de *regeneració urbana integrada*, la definició que trobem de manera més habitual fa referència a l'actuació des de i sobre les diferents dimensions que travessen els espais urbans i en concret l'espai públic. Quan es plantegen intervencions sota aquesta premissa, es tenen en compte dimensions que varien en funció de les concrecions de cada projecte. No obstant, la presència de les dimensions física i socioeconòmica dels territoris és una constant en aquests plantejaments urbanístics. Aquesta definició del concepte es dona principalment des de les institucions, tal com apuntàvem al principi de l'apartat.

Tot i això hi ha altres aportacions des de l'àmbit acadèmic que prenen en consideració distints elements que fan de una intervenció una actuació vertaderament integrada. Uns dels elements més importants a tindre en compte són la memòria i la sostenibilitat, com bé assenyala Remesar (2012). En aquest sentit l'autor sosté que el "tractament material del territori" ha d'incorporar perspectives que prenguin en consideració la memòria del territori, que ací entenem com tots aquells aspectes simbòlics i identitaris provinents de la història del propi territori; al mateix temps que es té present la sostenibilitat del mateix i de la intervenció sobre ell en el futur, es tracta d'un "doble movimiento de recuperación y proyección" (Remesar, 2012:19). Aquesta aportació és de vital importància per tal d'implementar processos vertaderament integrals en la mesura en la que no sols es tenen en consideració les diverses dimensions que travessen el territori, sinó també la seva trajectòria present i futura, incorporant d'aquesta manera l'element temporal a l'epistemologia, als processos i a les accions que es donen sobre un determinat espai i al territori que l'envolta. Resulten aleshores essencials les idees de passat, referent a la memòria dels espais; present, com a realitat existent actualment i que resulta de l'herència i de la memòria però també dels esdeveniments i els processos del present; i el futur, pensat en termes de sostenibilitat dels espais i dels intercanvis que aquest permet. La dimensió temporal esdevé molt important per a la ciutat, ja que com apunten Borja i Muxí (2000:18) la ciutat "es el continente de la historia, el tiempo concentrado

en el espacio", en aquest sentit, la ciutat i els seus espais son el reflex tangible del pas del temps, en forma d'esdeveniments i processos, i els efectes de la seva acumulació sobre un determinat territori. També de mans de Borja i Muxí entenem que en aquestos espais és on es produeixen les tendències i els projectes futurs que donen sentit al present del territori, pel que en ell es fan presents les tres dimensions temporals.

1.2 LA REGENERACIÓ URBANA INTEGRADA I ALTRES CONCEPTES DEL CAMP DE LES INTERVENCIIONS URBANES

Per tal d'entendre el concepte que ens ocupa, resulta interessant acotar una definició d'alguns dels termes que s'associen amb ell, en ocasions de forma errònia, com si tots els processos que "intervienen en la ciudad existente" (Moya i Díez, 2012:113) fossin necessàriament implementats sota les premisses de la *regeneració urbana integrada*. Amb el següent quadre i anotacions es pretén clarificar la lectura d'alguns d'aquests conceptes, diferenciant-los de la *regeneració urbana integrada*. Tractarem de fer aportacions a la definició del concepte a través de la descripció de tot allò que no és.

CONCEPTE	ABAST DE LES INTERVENCIIONS	DIMENSIÓ D'INTERVENCIÓ	OBJECTIUS DE LES INTERVENCIIONS
<i>Regeneració social</i>	Sectorials	Socioeconòmica Social Simbòlica Política	Millora de les condicions socials Reconeixement del territori per part del veïnat i la resta de ciutadania.
<i>Regeneració urbana</i>	Sectorials	Física	Qualificació dels espais Millora de les condicions materials
<i>Renovació urbana</i>	Sectorials	Física	Qualificació dels espais i millora de les condicions materials, mantenint l'estructura de la trama urbana però substituint immobles.
<i>Rehabilitació urbana integral</i>	Sectorials	Física	Qualificació dels espais i millora de les condicions materials, mantenint el caràcter de la trama urbana.
<i>Regeneració urbana integrada</i>	Integrals	Socioeconòmica Simbòlica Física Política	Millora de les condicions socials Reconeixement del territori per part del veïnat i la resta de ciutadania. Qualificació dels espais Millora de les condicions materials

QUADRE 1: LA REGENERACIÓ URBANA INTEGRADA I ALTRES CONCEPTES

Els autors consideren tots aquests conceptes com a “processos urbans”, és a dir que agrupen totes etapes de les intervencions (processos), més enllà de les “accions” sobre la dimensió física. Un bon exemple és el que anomenen “regeneració social”, dirigida a intervenir sobre aspectes referits a dimensions socials, econòmiques i simbòliques, com per exemple la recerca a través de les actuacions d'un major grau de cohesió social, foment de l'ocupació, etc. La regeneració urbana, per la seva banda, únicament s'ocupa de la dimensió física, de la intervenció material en els espais, en diferents modalitats en funció del tractament de la trama urbana construïda. En aquest cas, tal volta per aproximació fonètica, els termes que solen aparèixer junts i de vegades

erròniament identificats amb la *regeneració urbana integrada*; son la “rehabilitació urbana integral” i la “renovació urbana”. La primera fa referència a la intervenció sobre la dimensió física de forma que es manté la estructura prèvia de la trama urbana i dels immobles³. Gómez, Carabarga i Nogués (2014) afegixen que es tracta d'intervencions amb base física, econòmica i social, que no es realitzen únicament sobre les vivendes, també s'implementen en altres espais tant públics com privats. La segona en canvi, es centra en la substitució dels immobles mentre es manté la trama urbana prèvia⁴. Aquesta intervenció es dirigeix a l'adaptació del teixit urbà als nous usos derivats de l'adopció d'un model productiu terciari. No obstant Gómez, *et. alt.* (2014) consideren que la *renovació urbana* és una intervenció de transformació amb base física i social. Segons aquests autors, son processos que modernitzen física i socialment, tot i que es prioritza la dimensió física, per tal d'adaptar-los als plantejaments dels nous escenaris urbans que generen a més nous usos i activitats⁵; coincidint amb les afirmacions de Moya i Díez (2012).

Per últim s'apunta una definició de *regeneració urbana integrada*, on aquesta es concep com un tipus d'intervenció que acull processos propis de la “regeneració social” i de la “regeneració urbana”, articulant diferents perspectives i dimensions (Moya i Díez 2012:120), per tal d'abastar la multiplicitat i multidimensionalitat de les problemàtiques derivades de la segregació urbana.

Paral·lelament, Gómez *et. alt.* (2014:251) consideren que front a la “crisis urbana actual” aquestes fórmules d'intervenció parcial queden obsoletes. Per

---

³ “(...) se trata de una forma de intervención respetuosa con el carácter urbano del área transformada, pero no necesariamente con su integridad material, por lo que no implica en ningún caso su conservación rigurosa o su reconstrucción.”(Moya i Díez 2012:118)

⁴ Per a una definició més ampla d'aquests i altres conceptes que no s'esmenten en aquest treball veure Moya i Díez (2012) i Gómez *et. alt.* (2014).

⁵ Els autors afegixen a més a més: “La renovación urbana no es solo una transformación física de zonas de uso moderado y baja densidad a suelo urbano de alta densidad, con demolición y sustitución de los edificios, actuaciones de reurbanización, creación de dotaciones y equipamientos, y mejora de la accesibilidad de sus espacios públicos, sino que además normalmente lleva aparejado desplazamientos con realojo temporal, desalojos de población residente de estas zonas, lo que genera importantes tensiones y transformaciones sociales.”(Gómez *et. alt.* 2014:250).